

tar, *atemptat*, *atemptatori*, V. *temptar* *Atenallament*, *atenallar*, V. *tenalles* *Atenassat*, V. *tenassa* *Atenció*, *atencional*, V. *tendir* *Atendar*, -dat, V. *tenda* *Atendència*, *atendible*, *atendre* (amb gros error en *AlcM*, veg. *atènyer*), V. *tendir* *Atendir*, V. *tendre* *Atenent*, V. *tendir*

ATENEU, pres del ll. *athenaeum* 'certa gran escola superior fundada en la Roma imperial per a estudi literari i científic' i, aquest, del gr. *Ἀθηνᾶιον* 'temple d'Atena, a la ciutat d'Atenes, on els savis i poetes solien llegir llurs obres', derivat del nom de la deessa *Ἀθηνᾶ* 'Minerva'. □ 1.ª doc.: 1839, Lab. (-eo).

DERIV.: *Ateneista*.

Atenir, *atenorat*, V. *tenir* *Atent*, *atentador*, *atentament*, V. *tendir* *Atentar*, V. *temptar* *Atentat*, *atentatori*, V. *temptar* *Atenuació*, *atenuador*, *atenuant*, *atenuar*, V. *tènu*e

ATÈNYER, 'assolir, aconseguir, atrapar', del llatí *ATTINGERE* id., derivat de *AD* + *TĀNGĒRE*, pròpiament 'tocar a'. □ 1.ª doc.: S. XIII, Llull, Desclot, Jaume I. «400 peons de sarraïns --- volien pujar a una altra serra que y havia; e dix --- si ls volete *atènyer* coytem-nos; e nós cuytam-nos, e al venir ---», Jaume I, c. 60 (Ag. 99); amb el matís més estrictament propi 'assolir una persona que es mou o un lloc allunyat': «aquesta Cananea no hac altre remey, sinó que anàs a J. Christ, e corrent, va per *atènyer* a J. C., que pesava per un carrer; ella comença de plorar ---», St. Vicent F. (*Quaresma*, 85.26); «almenys me fes Déu gràcia que pogués *atènyer* a la vert delitosa riba del gran riu», *Tirant* (Ag. I, 65); matís que a penes s'atenua quan pren el sentit d'arribar fins a algú o cosa distant: «lo clergue --- anans que fos *atès* al malalt, fo lo malalt trespassat», Llull (*Merav.*, IV, 306); «feren aquella via e *atengueren*¹ al monastir», *Curial* (NCL II, 72); «tota la cavalleria de la Llenguadoc, que *ateseren* e vengren molt gint arreats, batalla feta», Mun-taner (c. 123, Ed. Casac., 20.28).

Documentem també una sèrie de matisos especials: 'aconseguir un objecte no fàcil': «aquesta fi *atènyer* la poreu si-us dexau de vostres culpes: per *atènyer* llibertat e honor vos posaré en camí del que devem fer», *Tirant* (II, 136), «que no poden *atènyer* ne sentir la dolçor de la vostra desijada beatitut», id. (I, 35). En fi, ja a l'Edat Mitjana, el sentit no rarament s'atenua fins a esdevenir sinònim d'arribar: «mentre aquestes coses axí transpassaven, M. de Pando, qui havia llexat *Curial* en lo camí, *atengués*, «com fonch lo dia --- fetes venir l'Andrea e la Güelfa --- *Curial atès* ---», «camines cascun dia mil legües perquè pusques *atènyer* ab temps» (*Curial* I, 39, 141; III, 40); «los cavallers foren *atesos* al castell», Desclot (cap. 134). També hi tenim el sentit pregnant, preferit en francès, de 'afectat per un mal': «aquell, qui era tan *atent*, morí d'aquella malaltia», *Senescal d'Egipte* (NCL XLVIII, 147). Vegeu-ne encara alguns més en les notes 5 i 6 de l'article *ATANSAR*.

L'ús del nostre verb es va debilitar tant en la llengua literària de la decadència, que a penes gosaren usar-lo els escriptors renaixents en el S. XIX. Continuava, però, popular no sols a Mallorca sinó en comarques del Princ., sobretot en el català occidental, però restava encara viu en alguna altra, com Osona: «no l'ha pogut *atèny* (l'auto)?» vaig sentir a Calldetanes (1935); *atènyere* a Palamós (*AlcM*); *atendre* 'atrapar, assolir', a Ager (Porcioles, p. 34); «no l'*atènyerém*» 'no l'atraparem' (aquell cotxe) a Móra d'Ebre i a Garcia (1936); 'atrapar' a Talarn (1957): «lo tenia molt avançat i en un no-re l'a *atès*»; i sens dubte a la Pobla de Segur Z. Rocafort entén 'el mateix si bé en termes malaptes en dir que és «acostar, aproximar» (BCEC IX, 70); de tota manera també en el sentit de 'abastar un lloc difícil': «se *atèyez* a beure allí» (vol dir que ja ets prou alt) a la vall de Boí (1953).

Quant al sentit de 'complir (una promesa)', avui especialment mallorquí: «es prometre és bo de fer / però *s'atènyer* roman; / no mudis s'amor, Joan! / jo tampoc no mudaré» (Moll, *Amoroses*, 59), el trobem ja en valencians medievals com Joanot Martorell: St. Vicent Ferrer: «los senyors als servidós, de paraula prometen prou: no n'*atènyen* res», St. Vicent F., *Quadesma*, 117.81. Ací també, sembla, *atènyir*: *no poder ~ un menjar* a la Plana de Vic.

Aquest estat de coses imposava una rectificació: des de c. als anys 1920 l'ús d'*atènyer* s'ha revitalitzat en tal forma en la llengua literària comuna que en podríem assenyalar molt exemples en els escriptors de bon estil en totes les terres de llengua catalana; i convé seguir pressionant perquè acabi de desaparèixer la prevenció que s'ha sentit contra aquest mot durant èpoques desgraciades.

DERIV.: *Atenyedura* [S. XIV]. *Atenyiment* [Llull].

Amb diferent prefix ⁺*Entènyer*: «Aquesta doctrina — o quant nos sublima! / puyts totas las altres — ab ella s'entenen: / aquesta doctrina — aquells qui comprenen / del general arbre — *entènyen* la cima» en el mall. Jordi Miquel Alber, 1502, *JMBover*, *BiEscr.* Bal. I, 8.7.4.

De la mateixa arrel que *ATINGERE* és *CONTINGERE*, *-TINGESCERE*, 'tocar', 'esdevenir-se', que va donar, ultra el cast. *ACONTECER*, un rar mot cat. *contènyer* o *acontènyer* 'esdevenir-se', que solament apareix en dos o tres textos del S. XV i en dos del XVI, que tots són o semblen ser valencians, i també en eiv. (var. *contendre*) (veg. DCEC I, 29b11 i IV, 902b14-22, i *DECH*), cf. l'adagi val. recollit per C. Ros («qui pasta y feny, / de tot li *conteny*», a. 1736, p. 89).²

¹ Forma de perfet més tardana i analògica que el més corrent *atès*, però que reapareix en el *Curial*, i ja *atench-los* en un doc. ross. de 1409 (Alart, *Inv.-LCat.*). També hi ha formes sincopades tardanes (i no sense rebre alguna influència analògica) de futur: «si yo pusch *atendré* a l'esgleya on aquell seny sona, là iré, e aquí diré e acabaré de dir les Hores», *Senescal d'Egipte* (NCL XLVIII, 151). Tals variants es podrien allegar com a atenuant de l'error garrafal de l'*AlcM* en ficar dins el seu article *atendre* la